

De Schreever

IVN Asten-Someren

HERFST nummer

Jaargang 44

September 2023

Info IVN

IVN (Instituut Voor Natuureducatie en duurzaamheid) is een landelijke vereniging die in 1960 is opgericht met als doel het bevorderen van het natuur- en milieubesef, door middel van educatieve activiteiten. Hiertoe wil het IVN met u de natuur ingaan om door te kijken, luisteren, ontdekken en genieten en om tot meer kennis en begrip te komen van deze natuur, waar wij zelf ook deel van uitmaken. Het IVN bestaat uit een aantal plaatselijke afdelingen, die op hun eigen manier deze doelstelling nastreven, daarbij inspeland op de plaatselijke mogelijkheden. In Asten en Someren bestaat de afdeling sinds 1963.

Wilt u graag lid worden van het IVN Asten-Someren, dan kunt u zich aanmelden via: leden@ivnastensomeren.nl

Lidmaatschapskosten:

Landelijke leden	€ 30,-- per jaar
Donateurs	€ 23,-- per jaar
Huisgenootleden	€ 13,-- per jaar
Jeugdleden	€ 20,-- per jaar
Scholen	€ 77,-- per jaar

IBAN rek.nr. NL41 RABO 0103615784 t.n.v. IVN Asten-Someren KvK nr. 40238439

IVN gebouw De Stulp, Ostaderstraat 30, 5721 WC Asten 0493-696986

Email: info@ivnastensomeren.nl

Website: www.ivnastensomeren.nl

Naast kwartaalblad De Schreever verschijnt er maandelijks een digitale nieuwsbrief met actuele informatie. U kunt zich hiervoor aanmelden via onze website

Omslagfoto's: A. Brouwers (Dennenvoetzwam)

Planning en aanlevering van kopij

DE REDACTIE

De Schreever verschijnt 4 keer per jaar, ongeveer een maand na elke kopijdatum.

De kopijdata vallen rond 15 februari, 15 mei, 15 augustus en 15 november

Alle afdelingen en reeds bekende kopij-schrijvers worden 1 à 2 weken van tevoren per mail herinnerd aan de naderende kopij-datum.

Maar je kunt het hele jaar per mail kopij aanleveren !

Wacht niet op ons bericht, maar typ je stukje als je er inspiratie voor hebt en stuur het meteen in.

Lever **Tekst** aan in een **Word-bijlage** (géén PDF) met zo min mogelijk opmaak.

Foto's graag als **apart fotobestand** aanleveren.

Zet er wel even bij wie/wat er op de foto staat, en door wie hij genomen is (auteursrechten).

Heb je véél foto's, maak dan gebruik van WeTransfer.

De redactie selecteert de meest geschikte foto's voor plaatsing bij een stukje of in een collage.

De rest bewaren we in het archief, maar kunnen we misschien later gebruiken.

Extra foto's zijn dus altijd welkom !

Het mailadres voor kopij en andere berichten is schreever@ivnastensomeren.nl .

Kopij-datum voor de winter-editie is 15 november.

De Schreever

IVN Asten-Someren - 2023, jaargang 44, 3 (herfst)

Deze herfst-editie van De Schreever zit boordevol met leven.

Dat is niet zo verwonderlijk voor een blad van een natuur-organisatie, maar het gaat hier niet alleen over het onderwerp "natuur" op zich. Het gaat om leven in overdrachtelijke zin: om enthousiasme, om initiatieven, om passie voor de natuur.

Het gaat om mensen met een groot hart voor, en vaak ook een grote kennis van, de natuur.

Ook tijdens onze redactievergaderingen is de passie voor en kennis van de natuur duidelijk voelbaar, en de toewijding aan onze eigen IVN-afdeling ook.

Dit blad zit echter vooral vol leven omdat velen van jullie zelf een stukje van jullie liefde, bewondering en kennis voor de natuur met anderen willen delen.

Er staan stukjes in van mensen die iets moois hebben gezien.

Van dat moois zijn vaak ook schitterende foto's gemaakt.

Je kunt lezen hoe er in onze eigen omgeving (soms) echt serieus werk wordt gemaakt van natuurontwikkeling en verbetering van de biodiversiteit, zoals bijvoorbeeld door de aanleg van ecologische verbindingzones.

Dat het niet altijd grote projecten hoeven te zijn wordt bewezen door het jeugdproject "Lang leve Planeet Aarde", waardoor kinderen al jong bewust leerden kijken naar en nadenken over natuur en duurzaamheid.

Velen van hen zetten nu al kleine stapjes in de goede richting !

Wat helemaal bruist van het leven is het enthousiaste artikel over onze eigen jubileum-natuurmanifestatie, op zondagmiddag 8 oktober in en rondom De Stulp.

Hier zal iedere afdeling en iedere activiteit van onze IVN-afdeling iets van zichzelf en (uiteraard) van een facet van de natuur laten zien.

Noteer het dus alvast in je agenda of op je kalender !

Zoals gezegd, deze herfst-editie van De Schreever zit vol leven, in elke betekenis van het woord.

Wat dat betreft zou het ook een lente-editie kunnen zijn.

Maar voor de natuur zijn herfst en lente één.

Het leven dat we nu beleven zal nog meer leven voortbrengen.

Dat is zeker.

Schreever of Geelgors. Foto: Jan Kersten

Inhoud

- 3 IVN Asten-Someren 60 jaar jong (deel 3)
- 7 Van de voorzitter
- 10 Lieveheersbeestjes
- 12 Herfst
- 19 De Bleeken (deel 3.1)
- 22 "Lang leve planeet Aarde" afgesloten
- 26 Activiteiten

Bestuur IVN Asten-Someren

VOORZITTER:

Wim Steenbakkers
voorz@ivnastensomeren.nl

PENNINGMEESTER

+ LEDENADMINISTRATIE:
Riny Martens
Leden@ivnastensomeren.nl

SECRETARIS:

Susan Bronstein-Stege
secr@ivnastensomeren.nl

BESTUURSLID:

Iris van Helmond
iris.vanhelmond@gmail.com

REDACTIE SCHREEVER:

Patricia Willems
Jan Kersten
Diny van Geffen (opmaak)

IVN Asten-Someren 60 jaar jong (Deel 3)

WIM STEENBAKKERS

De vorige aflevering eindigde met de opmerking dat met de groei van de vereniging verschillende werkgroepen ontstonden. Belangrijk voor de kennisopbouw binnen het IVN is de Natuurgidsen-opleiding (NGO). De cursus richt zich op het verwerven van kennis van de natuur maar ook het aanleren van de vaardigheid de kennis binnen de vereniging voor educatie in te zetten en daarmee inhoud te geven aan de kerntaak van IVN.

Doordat vanuit de leden velen met succes de NGO volgden was het logisch dat zij met de opgedane kennis en kunde aan de slag gingen en er groepjes ontstonden rond specialismen of gericht op bepaalde publieksgroepen. Een aantal passeren hier de revue.

De Cursuswerkgroep

Merkwaardig is dat over de Cursuswerkgroep nauwelijks historisch materiaal voorhanden is. Terwijl het als vereniging zelf verzorgen van cursussen toch een uiterst belangrijke rol speelt bij ons educatief werk. Wanneer men met het geven van cursussen is begonnen is niet bekend. Maar ontelbare cursussen zijn erin de loop der jaren georganiseerd waarmee het publiek kennis op deed over een bepaald aspect van de natuur. Altijd een mix van theorie en de praktijk in het veld. Cursussen voor beginners en gevorderden, vaak ook met docenten vanuit de eigen vereniging. Op het gebied van cursussen werd bepaald een reputatie in de regio opgebouwd. Zelfs de moeder aller cursussen, de NGO, is een aantal keren geheel vanuit de Cursuswerkgroep georganiseerd. Hetgeen heden ten dage slechts in regionaal verband nog mogelijk is.

Vanuit het volgen van een cursus werden veel deelnemers lid van de vereniging en kwam er veel kennis in de vereniging. En dat was weer de voedingsbodem voor het ontstaan van verschillende werkgroepen die op een bepaald gebied actief zijn.

Werkgroep Schoolgidsen

De groep IVN-ers die zich in beide dorpen richtten op de schooljeugd was al bijna vanaf de oprichting actief. Die

Excursie met de eerste groep van het Jeugd-IVN ongeveer 1985. Foto ?

goede band met de scholen is ook altijd gebleven. Met als resultaat dat de Scholenwerkgroep, gesteund door natuurbeheerders, op alle basisscholen natuur activiteiten verzorgt. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een groot aantal, vaak in eigen beheer gemaakte, lespakketten.

Werkgroep Jeugd-IVN

Voor de tieners werd, zoals we in de vorige aflevering al schreven, het Jeugd-IVN opgericht en dit is nog steeds actief met een vaak wisselend bezetting.

Veldwerk met de tweede groep van het Jeugd-IVN ongeveer 1985. Foto Jan Kersten.

Werkgroep Publieksactiviteiten

Ook vanaf het begin werden er maandelijkse natuurwandelingen, met name gericht op de Strabrechtse Heide, georganiseerd. Een activiteit waaruit de huidige werkgroep Publieksactiviteiten is voortgekomen. Naast de

publiekswandelingen heeft de werkgroep in de loop der jaren b.v. ook fietsroutes en beschreven themaroutes samengesteld. Ook organiseert men op verzoek van bedrijven, instellingen of groepen, wandelingen op verzoek.

Vorbereitung op publiekswandeling in Scherliet en Kwakvors 11-1-2023. Foto Jan Kersten.

Wergroep Veldbiologie

De basis van de werkgroep Veldbiologie ligt bij het inventariseren van planten in wegbermen met als doel meer planten te leren kennen. De Wegbermengroep werd geboren in 1977, toen een drietal IVN-ers, An Tinnemans, Mien van Veijfeijken en Dinie van Brussel, begon met het inventariseren van de berrnplanten langs de Provinciale weg in Someren. Tientallen plantensoorten werden er (toen nog !) Aangetroffen. Met de toename van het

Wegbermengroep in Saurland (Duitsland) 20-9-1987. Foto Jan Kersten.

wegennet kregen we ook meer wegbermen die netjes frequent gemaaid werden wat erg duur was. In overleg met de inventariserende IVN-ers zocht men naar andere oplossingen, en daaruit is het gefaseerd maaien geboren. Om de gevaarlijke verkeersdrukte te vermeiden ging men naar landweggetjes, en vervolgens inventariseerde men steeds meer op verzoek van beheerders in natuurgebieden of werd men betrokken bij natuurprojecten. Zo werd voor het beheersplan Astense Peel de flora van dit gebied in kaart gebracht. Later is de flora nabij de Koekoeksweg geïnvesteriseerd en zijn een aantal waardevolle bermen in Asten en Someren gedocumenteerd. Dat vergde ook een

meer professionele, landelijk erkende, aanpak waarin men zich bekwaamde. Nu men de planten kende nam ook de belangstelling voor de samenhang in de natuur toe; geologie en ecologie deden hun intrede. Ook werd het werkgebied steeds breder, mossen, varens, insecten, paddenstoelen, etc. werden geïnvesteriseerd.

De Wegbermengroep getransformeerde naar Veldbiologie. En nog steeds wordt Veldbiologie voor advies betrokken bij allerlei natuurontwikkeling en voert men onderzoeken en inventarisaties uit.

Natuurgidsenopleiding, weekend in Overasselt 1983. Foto Jan Kersten.

Vogelwergroep

Vogelwergroep De Peel die dit jaar 50 jaar bestaat kent een andere ontstaansgeschiedenis. In 1973 besloten twee Astense vogelaars er voortaan samen op uit te trekken en kwamen daarbij in contact met enkele IVN-ers die dezelfde liefhebberij beoefenden. De groep groeide, waarbij de samenwerking met SOVON in het "Atlas-project voor broedvogels" de bindende en stimulerende factor is geweest.

Hieruit ontstond in 1979 de huidige werkgroep met als naam "IVN Vogelwergroep De Peel". Dit analoog aan de werkgroep De Kempen en omdat het werkgebied ook de gehele Brabantse Peel betreft en daarmee verder rijk dan Asten en Someren.

Vanuit de werkgroep is altijd veel samengewerkt met

Tureluur, foto Jaap Halma.

andere partijen op het gebied van onderzoek, inventarisatie en habitat verbetering. SOVON en Brabants Landschap maar ook werkgroepen gericht op De Peel of de Strabrechtse Heide zijn hiervan voorbeelden. Altijd zijn er wel tel- en inventarisatieprojecten waaraan medewerking wordt verleend, zoals de projecten "Vogels van de Peel", "Atlasproject voor broedvogels" en "Vogelinventarisatie Strabrechtse Heide".

Met de groei van het aantal leden en onder leiding en stimulans van vooral Toon van Seggelelen en later Jo van Zanten, ontstonden binnen de werkgroep clubjes van leden die zich op een specifiek gebied richten zoals het organiseren van binnen- en buitenlandse excursies (vermaard waren de reizen naar Oost Duitsland en Polen) lezingen en thema-avonden en de diverse vogeltellingen en inventarisaties. Ook is veel werk gemaakt van het samen met de Cursuswerkgroep organiseren van vogelherkenningscursussen. Vaak werden de lessen door eigen leden verzorgd.

Een groepje leden is actief op het gebied van weidevogelbescherming. Nog steeds trekken zij er in het voorjaar op uit om nesten te beschermen en het broedresultaat te volgen.

Ongeveer twintig jaar geleden is gestart met het opzetten van een werkgroep voor uilen. Het resultaat daarvan mag er zijn: thans beheert men ongeveer 175 uilenkasten (vooral steen- en kerkuilen) waarvan de resultaten aan Brabants Landschap worden gerapporteerd.

Werkgroep multimedia

Begin 1979 werd geconstateerd dat er onder de leden belangstelling bestond voor natuurfotografie, wat toen leidde tot oprichting van de Diawerkgroep, de voorloper van de huidige werkgroep Multimedia. Men startte op initiatief van J. Gondrie en onder leiding van Frans Hoefnagels met discussie en praktijk bijeenkomsten onder leiding van meer ervaren fotografen. Maar al snel ontstond de idee om een diatheek, in samenwerking met het toenmalige museum, in te richten. Die samenwerking kwam niet tot stand, waarna men besloot zelf aan de slag te gaan. Dat bleek met de toenmalige middelen nog een omvangrijke klus. Niet alleen moesten er van de flora, fauna, landschappen en het milieu veel dia's worden gemaakt. Maar de bewerking ervan en vooral het handmatig rubriceren en administreren was zeer veel werk. Uiteindelijk zijn er series naar verschillende thema's tot stand gekomen, compleet met begeleidende tekst, die gebruikt konden worden als materiaal voor de verschillende cursussen. De komst van het internet en de nieuwe digitale technieken verdrong het werken met dia's en maakte de series overbodig. Ook was het filmen in opkomst, waarin enkele leden zeer mooie resultaten wisten te bereiken. En daarmee transformeerde de diawerkgroep tot de huidige werkgroep Multimedia, waar het maken van foto's en film en het presenteren en bediscussiëren van het resultaat centraal staat.

Cor Cortooms en Ton van Eck bij de snert tijdens werkdag met Jeugd-IVN en anderen in de Astense Peel. Ongeveer 1990. Foto Jan Kersten.

Werkgroep Natuur en Milieu

In de jaren '80 van de vorige eeuw kwam de bewustwording voor het teloor gaan van de natuur en de zorgen over het milieu ook in IVN-kringen meer onder de aandacht. Van natuurbeleving verschoof de aandacht naar milieubewust zijn en duurzaamheid en in 1988 deed Ria van Kuijk een oproep tot het vormen van een daarop gerichte werkgroep, de werkgroep Natuur en Milieu. Kritisch volgen en beïnvloeden van ontwikkelingen en beleid, liefst via de weg van samenwerking en overleg was de weg die men wilde bewandelen.

Zeker in aanvang zou men ervaren dat dit een lastige weg was om tot resultaat te komen. In de rangorde van belangenafweging stond en staat nog steeds economie ver boven het belang van de natuur.

Het werk door de leden van de groep is vaak niet direct zichtbaar en vraagt veel geduld, duwen en trekken. De clou is vaak proberen te bereiken dat anderen iets doen, niet doen of anders doen dan men eerst van plan was. Soms vraagt dat het indienen van formele zienswijzen of inspraakreacties in procedures, maar vaker kom je verder met goed overleg is de ervaring.

Tot zover deze aflevering !

Open dag in gemeentehuis Asten i.v.m 25 jarig jubileum. Foto Jan Kersten.

Van de voorzitter

WIM STEENBAKKERS

Het begin van de schoolvakantie betekende ook het einde van het project "Lang leve planeet Aarde".

In samenwerking met het museum Klok en Peel - en de basisscholen uiteraard - hebben alle leerlingen uit Asten en Someren deel kunnen nemen aan een reeks van activiteiten waarbij duurzaamheid, vooral gericht op de eigen leefomgeving, centraal stond. De variatie binnen het project, met activiteiten op en rond school, in het museum, bij de bibliotheek met theatervoorstellingen en de ideeënwedstrijd, was zeker bijzonder en droeg bij aan het succes.

Maar bovenal is het project een succes geworden dank zij de belangeloze inzet van de vrijwilligers van IVN en het museum. Zowel in de voorbereiding als de uitvoering hebben zij - en bij ons met name de schoolgidsen en en natuurbegeleiders - met vele uren inzet een geweldige prestatie neergezet waarvoor ze alle dank verdienen!

Een dergelijk groot project organiseren en financieren is slechts mogelijk met ondersteuning van verschillende partners. In een artikel verderop in dit blad wordt hieraan uiteraard ook aandacht besteed. Maar ook vanaf deze plaats spreek ik graag mijn dank uit voor hun steun, speciaal aan de lokale partners de gemeenten Asten en Someren (in het bijzonder de beide burgemeesters voor hun film optreden!), Waterschap Aa en Maas, Rabobank Peelland Zuid, van Eersel installatietechniek te Asten en HD Solar te Someren.

Intussen zijn we al weer halverwege ons jubileumjaar. De eerste helft van het jaar stond vooral in het teken van een aantal extra publieksactiviteiten georganiseerd door de werkgroepen. In het algemeen zijn die succesvol verlopen met een tevreden stellen de deelname vanuit het publiek. Al was er natuurlijk ook wel eens een tegenvaller zoals bij een fietstocht die door slechte weersomstandigheden in het water valt.

Nu wordt er vooral gewerkt aan de voorbereiding van onze natuurmanifestatie op zondagmiddag 8 oktober. De omgeving van De Stulp wordt dan omgetoverd in een informatie- en activiteiten- markt waar het beleven van de natuur centraal staat. Onze werkgroepen presenteren zich daar, maar ook zijn er een aantal natuurgerelateerde andere organisaties aanwezig. Maar het accent ligt vooral op het door jong en oud actief beleven van de natuur. Daarbij staat een activiteiten- route centraal waar de bezoekers uitgedaagd worden allerlei opdrachten uit te voeren.

Alle reden dus deze datum in uw agenda te noteren!

Groene weetjes

WIM STEENBAKKERS

Wormenhotels

Tomatenkweker Wim Peters in Someren heeft zijn doelstellingen op het gebied van duurzaamheid geformuleerd. Onderdeel daarvan is het benutten van reststromen, afval van tomaten en plantenresten. Vanuit een samenwerking met de Kinderraad van Prodas kwamen de kinderen met het idee "wormenhotels" op school te plaatsen en daarvoor dit afval te gebruiken. De wormenhotels stimuleren kinderen goed om te gaan met (natuurlijk) afvalmateriaal en zijn educatief doordat ze door de kinderen beheerd worden.

Met onze scholenwerkgroep is afgesproken dat zij de beherende groep 8 elk jaar instrueren over het beheer en het bodemleven in het hotel.

Er worden een vijftal wormenhotels geplaatst.

Biodiversiteit in een kassengebied

Een ander onderdeel van de duurzaamheidsdoelen van tomatenkweker Wim Peters is het verbeteren van de biodiversiteit rond de kassen. Daarvoor heeft men al maatregelen genomen, o.a. door het inzetten van schapen in een poging meer kruiden in de begroeiing te krijgen, wat moet leiden tot meer insecten en vogels. Men is van mening dat hier nog verbetering mogelijk is, o.a. door het erbij betrekken van de waterberging en mogelijk andere nabije percelen. Ook zou zo een recreatief aantrekkelijker gebied kunnen ontstaan, o.a. voor pauzerend personeel. Dit najaar gaan studenten van de HAS hier onderzoek naar doen en moeten met voorstellen komen. Aan IVN is gevraagd hieraan mee te werken met het leveren van input en het uitvoeren van inventarisaties.

Vrijwilligersdag Brabants Landschap op 30 september

Elk jaar organiseert het Brabants Landschap voor haar vrijwilligers een bijeenkomst met lezingen, workshops en excursies. Vaak zoekt men hiervoor samenwerking met een lokale groene organisatie. Vanwege ons 60-jarig jubileum is dit jaar aan onze vereniging gevraagd deze dag als gastheer op te treden waaraan we graag gehoor geven. Vanuit onze vereniging werken we graag samen met Brabants Landschap, vooral vanuit de werkgroepen Natuur en Landschap en de Vogelwerkgroep (weidevogel- en uilengroep).

De dag, waarop 80 a 100 vrijwilligers verwacht worden vindt plaats in museum Klok en Peel.

Boommarter in Someren

In de bossen van de Boxenberg in Someren is een Boommarter (Martes martes) waargenomen. Nadat op basis van predatiesporen het vermoeden ontstond van het aanwezig zijn van het dier zijn cameravallen geplaatst waarop het dier te zien is. Met name in midden en Oost-Brabant wordt de Boommarter weinig waargenomen en het is de eerste (meer recente) waarneming in Someren.

De Boommarter is een zoogdier uit de familie Marterachtigen (Mustelidae) en is qua formaat als een

huiskat maar met veel kortere poten. Boommarters zijn echte bosdieren, terwijl de Steenmarter (*Martes foina*) de voorkeur geeft aan de bebouwing. Het zijn behendige klimmers en springers (ze kunnen een Eekhoorn vangen) die leven van klein wild, insecten en vruchten.

Het Groentje

PATRICIA WILLEMS

Rommeltuintje

Ik woon in een rustige straat met een tuintje voor en een iets groter tuintje achter. Botanisch gezien stelt het allemaal niet zoveel voor. Ik heb er vorig jaar wat kleine heesters in geplaatst om er wat meer niveauverschil in te creëren, om wat meer bloemen te zien en omdat struiken fijn zijn voor de vogels. Maar als ik niet uitkijk is het in no time een gazon van een meter hoog, bestaande uit phloxen in verschillende kleurschakeringen en de bet-achter-zaailingen en worteluitlopers van guldenroede. Van die guldenroede wil ik wel een beetje af, want die 'naait' met wortel-uitlopers in stapjes van 10, 15 centimeter, de halve tuin aan elkaar en is ook nog een groothandel in meeldauw. Dan is de lieve, zachte wederik een stuk bescheidener, die wil ik wel wat meer. Dat wordt zaad winnen, want ik ontdekte deze week dat er vlakbij mijn huis in de berm een heleboel wederik in bloei staat. Her en der torent een, ook al gele, hoge teunisbloem overal bovenuit. Die staat vaak gruwelijk in de weg, maar ik laat hem daar toch tot de lente staan omdat de puttertjes in de winter de zaadjes komen eten. Al die gele bloemen zijn oorspronkelijk afkomstig uit een zakje zaad dat 'Symphonie in Geel' heette en dat ik zo'n 25-30 jaar geleden ooit uitgestrooid heb. De hommels zijn dol op mijn phloxen. En tijdens mijn

Kolibrievlinder. Foto: W.Vooy's via zoom.nl

kopje thee buiten kwam er een vlinder voorbij, die als een kolibri één voor één alle bloemetjes van alle phloxen langs helicopterde. Zijn vleugels sloegen zo snel dat ik er alleen een transparante waas van kon zien. Zijn borst was juist daarom ontzettend stevig. Met zijn enorme roltong zoog hij vliegend nectar uit het hart van elke bloem, zonder de bloem verder zelfs maar aan te raken. Het hele diertje was vrijwel precies zo gevormd als de vogel kolibri. Zoiets intrigeert me altijd. Geen bloemetje werd overgeslagen. Na een paar minuten nam mevrouw of meneer een minuutje pauze op een tak, iets hogerop, maar dat was echt maar een minuutje, en hop, daar ging hij weer. Nee, ik zal niet zo gauw een prijs winnen met mijn tuintjes. Maar ook een simpel en rommelig tuintje is een biotoop waar alles wat in de omgeving leeft meteen gretig gebruik van maakt. Als je er oog voor hebt en tijd neemt om om je heen te kijken lijkt het soms wel een natuurgebied. En dat heeft waarde. Natuurwaarde en waarde voor je eigen mens-zijn.

Natuurmoment

GERARD COMPIET

Naast nestkastjes, voederkorfjes, e.d. heb ik ook ooit een bijenhotel cadeau gekregen. Het is gemaakt in de vorm van een huisje. In het centrum van dit bijenhotel bevindt zich, heel opvallend, een vrij grote ruimte. Deze bedraagt ongeveer 9 cm breed, diep en hoog en wordt afgesloten door een aan de bovenkant scharnierend klepje. In dit klepje bevindt zich een rond gat met een doorsnede van 2 cm. 'Tja, wat moeten solitaire bijen nou met zo'n ruime huisvesting', bedacht ik vaker. Maar zie, begin dit voorjaar hebben wespen dit onderkomen weten te vinden en vliegen in en uit. Dat dit nu al limonadewespen (bijv. gewone wesp/Duitse wesp) zouden zijn, leek me niet erg aannemelijk. Bij limonadewespen is de koningin nl. zo vroeg in het voorjaar amper met de opstart van haar kolonie begonnen. Laat staan dat er dan al nakomelingen zouden zijn.

Als ik de aan- en afvliegende wespen nauwkeuriger observeer, valt op dat ze tijdens hun vlucht de poten opvallend naar beneden laten bungelen. Van de exemplaren die soms op de buitenkant van het hotel zitten, zie ik voorts dat hun achterlijf naar voren toe gelijkmatig versmald is i.p.v. recht afgesneden zoals dat bij limonadewespen het geval is. Dit alles wetttigt de conclusie dat de bezoekers van mijn bijenhotel Franse veldwespen (*polistes dominulus*) zijn. Deze al vroeg in het voorjaar vliegende exemplaren van de Franse veldwesp zijn vrouwtjes die in het najaar bevrucht zijn en daarna overwinterd hebben. Nu hebben ze blijkbaar plannen om een nest te stichten en zijn bij de ruimte in mijn bijenhotel uitgekomen. Maar eerst moet de hiërarchie bepaald worden. Dat gaat niet zonder slag of stoot. Ik ben er meermaals getuige van dat twee vrouwtjes al rollebollend uit het vlieggat naar beneden komen vallen. Uit onderzoek is gebleken dat het vrouwtje dat het meest van de prille voorjaarszon heeft kunnen profiteren deze strijd meestal gaat winnen. Zij

krijgt zo de dominantie over de andere vrouwtjes en gaat vervolgens als een soort koningin functioneren. Let wel, het verschil tussen deze nieuwbakken koningin en haar ondergeschikten uit zich meer in gedrag dan in uiterlijk. Bij onze limonadewespen ligt dit anders. Hier is de koningin een stuk groter en anders gebouwd dan de werksters.

Als ik in de loop van juni het wespenverblijf voorzichtig open, zie ik dat de eerste broedcellen gevormd zijn. Deze zijn gemaakt van papier. Daartoe wordt hout fijn geknaagd en vermengd met speeksel. Dit is vooral het werk van de ondergeschikte vrouwtjes. Zij verzamelen tevens insectenlarven die als voedsel voor de eigen larven dienen. Het tot koningin gepromoveerde vrouwtje specialiseert zich daarbij in het leggen van de eieren en het verzorgen van het broed.

Het nest van Franse veldwespen, foto Gerard Compiet.

Van wijnvat tot vogelmotel

ROEL TIMMERMANS

Ongeveer 10 jaren geleden kreeg ik van mijn broer een eiken wijnvat cadeau. Ik had toen eigenlijk geen idee wat ik daarmee wel zou kunnen doen.

Op een avond las ik een stukje over een Huiszwaluwtil en dacht: is dat geen leuk idee voor in onze tuin?

Een paar weken daarna zag ik achter in onze tuin het wijnvat weer liggen en dacht, zou ik daar geen Huiszwaluwtil van kunnen maken?

Daar heb ik even over nagedacht. De kans is klein dat hier Huiszwaluwen op af zouden komen.

Toen kreeg ik het idee er een nestton van te maken met daar in verschillende nestvakken. Een mooi klusje met als resultaat: 1 nestvak voor Kauw of Holenduif, 3 nestvakken voor Spreeuwen en 12 nestvakken voor Huis- en Ringmussen.

Het zware vat heb ik op een 6 meter lange stalen pijp gemonteerd en mijn schoonzonen opgetrommeld om het gevaarte 'even' omhoog te duwen. Maar dat liep anders, halverwege konden we het geheel niet meer houden en met een doffe knal lag het wijnvat op de grond. Wat waren we geschrokken. Achteraf gezien niet erg slim van schoonvader Roel.

Vogelmotel met daarop een kunstooievaar, foto Roel Timmermans.

Enkele weken later

Het vat heb ik gehalveerd en de 2 delen afzonderlijk aan een pijp van respectievelijk 6- en 5,5 meter bevestigd. Vanaf de grond nu op 5- respectievelijk 5,5 meter met vliegopeningen van 100 mm voor Kauwen en Holenduiven, 50 mm voor Spreeuwen en 35 mm voor Huis- en Ringmussen.

Met een andere tactiek en vereende krachten stonden de 2 palen met daarop de halve vaten snel en veilig overeind. Op een van de halve vaten had mijn vrouw een Ooievaarsnest van wilgentenen nagebootst en daarop monteerde ik een kunstooievaar. De kans dat er een echte Ooievaar zou komen nestelen schatte ik op nagenoeg nihil, echter dit jaar en een paar jaren geleden hebben groepjes Ooievaars een paar keer boven het nest rond gecirkeld. Jammer genoeg waren ze doorgevlogen voordat ik mijn fotocamera had kunnen pakken.

De lente verliep en de zomer brak aan. Behalve een nest Hoornaars was er geen belangstelling voor de nestkasten in de tonnen, de vogels lieten ze links liggen.

Ook het tweede jaar niets, maar vanaf de herfst maakte een Grote bonte specht iedere nacht gebruik van een nestkast en tot nu toe elk jaar weer.

Vanaf het derde jaar veranderde het. Naast de Grote bonte specht bewoonden 1 Kauwen- en 1 Spreeuwenkoppeltje naast een stelletje Huismussen mijn tonnen. De jaren daarop volgde een koppeltje Holenduiven,

Spreeuw met een kers voor haar jongen, foto Roel Timmermans.

2 setjes Spreeuwen en gemiddeld 10 nesten Huismussen. We kunnen onze lol niet op. Dit allemaal naast de verschillende nestkasten voor Mezen elders in onze tuin. Dat de Bonte vliegenvanger nog eens komt nestelen is al tijden mijn grote wens. Met gemiddeld 15 Huismussen- en 4 Spreeuwnesten, een Holenduif als vaste gast en andere broedende tuinvogels is het ieder jaar weer genieten in onze achtertuin.

Lieveheersbeestjes

JAN KERSTEN, TEKST EN FOTO'S.

Voorwoord

In haar column 'Groentje', in de Schreever zomer 2023, schreef redactielid Patricia over haar ontmoetingen met Lieveheersbeestjes.

Ook ik (en wie trouwens niet?) heb wel wat ervaringen opgedaan met deze, mogelijk wel meest bekende, kevertjes in en rondom ons huis. Met deze ervaringen en met behulp van een oud, maar zeer specialistisch boekje

Oogvlek-lieveheersbeestje

dat al jaren nagenoeg ongebruikt in de kast stond leek me hier wel een aardige samenvatting over de maken.

Herkenning van Lieveheersbeestjes

Half bolrond, rood en met zwarte stippen en korte pootjes, het kan bijna niet missen zou je denken. Ja, maar wel bijna, want lang niet alle zeventig soorten Lieveheersbeestjes die van Nederland bekend zijn voldoen aan dat beeld. Sommige zijn nagenoeg geheel zwart zoals het Ongevekt lieveheersbeestje, het Bruin lieveheersbeestje is bruin en het Citroenlieveheersbeestje is geel met zwarte stippen. Het Gestreept lieveheersbeestje heeft wel iets van een streepjescode. Het Oogvlek-lieveheersbeestje heeft lichte ringen om zijn zwarte stippen en het Harlekijnlieveheersbeestje is erg bont getekend.

De meeste soorten hebben gladde glanzende voorvleugels, maar deze kunnen ook behaard zijn zoals bij het Harig lieveheersbeestje het geval is.

Als je tot zeven kunt tellen kun je ook het Zevenstippelig lieveheersbeestje makkelijk herkennen en voor het Tweestippelig lieveheersbeestje, dat ook rood is met zwarte stippen, hoef je zelfs maar tot twee te kunnen tellen. Maar zo makkelijk is het niet altijd, want het Niervlek-lieveheersbeestje heeft er ook maar twee, zij het wel rode stippen en is voor de rest zwart. Heel simpel, tenminste, als je het allemaal maar weet. Net uit de pop gekomen dieren zijn vaak bleekgeel zonder stippen of vlekken, maar deze ontwikkelen zich daarna meestal snel, zeker als de zon een handje helpt. Het Aziatisch lieveheersbeestje, de soort die je tegenwoordig het meeste ziet, had tot voor kort 'Veelkleurig' voor zijn naam staan en dat was niet voor niets. Ondanks die veelkleurigheid zijn ze, als je er al ontelbaar velen hebt gezien, meestal makkelijk herkenbaar aan het toch vaak, zeer variabele vlekkenpatroon, de roodbruine pootjes en het deukje in de top van de verharde voorvleugels. Deze exoot is ingevoerd en massaal gekweekt en uitgezet in kassen.

Aziatisch lieveheersbeestje, larve eet aan eitjes van een soortgenoot.

Het voedsel van Lieveheersbeestjes

De taak van het Aziatisch lieveheersbeestje in de kassen is om daar de, niet gewenste, bladluizen op te eten, maar zoals zo vaak is het gras (de bladluizen) bij de burens altijd iets lekkerder en die kevertjes kunnen goed vliegen, en de kassen waren niet altijd dicht en de winters in Nederland zijn zacht.

Ondanks het in grote getale opvreten van andere dieren, bladluizen en ook schildluizen, door zowel de larven als ook de volwassen dieren, worden deze kevertjes 'Lieve' (heersbeestjes) genoemd, maar het zijn wel gewoon roofdieren die er niet voor terugdeinzen om de eitjes en poppen van soortgenoten en ook eitjes van andere insecten, o.a. vlinders, smakelijk te verorberen. Bij gebrek aan prooidieren wordt ook wel stuifmeel of nectar gegeten, maar dat schijnt uitzondering te zijn. Ook weer niet alle Lieveheersbeestjes zijn roofdieren want o.a. het Meeldauwlieveheersbeestje, het Zestienpuntig lieveheersbeestje en ook het Citroenlieveheersbeestje leven van meeldauwschimmels.

Ontmoetingen met Lieveheersbeestjes

In de warmere tijd van het jaar zijn Lieveheersbeestjes

(Veelkleurige) Aziatische lieveheersbeestjes

Vloevlek-lieveheersbeestjes in winterrust.

buiten te vinden, vooral op plekken waar bladluizen rijkelijk voorradig zijn, zoals op allerlei planten struiken en bomen.

Het Dertienstippelig lieveheersbeestje is te vinden in hoge, vochtige vegetatie zoals bij beken, en het Ruigtelieveheersbeestje in ruige, maar drogere vegetatie. Het Aziatisch lieveheersbeestje lijkt nauwelijks enige biotoopvoorkeur te hebben, als er maar te eten is.

Als in de herfst de temperatuur buiten daalt zoeken volwassen dieren een beschut plaatsje op om te overwinteren. Dit kan zijn achter loszittende schors, maar ook wel in huizen en in een kerk zoals Patricia zag. Op dergelijke plekken kunnen ze met tientallen, soms wel met honderden worden aangetroffen, en ook wel andere soorten zoals het Vloevlek-lieveheersbeestje. Wordt het binnen warmer en schijnt de zon op het raam dan laten ze zich daar vaak zien en willen naar buiten, naar de zon.

Geraadpleegde literatuur

Voor het schrijven van dit artikel heb ik het boekje 'DE NEDERLANDSE LIEVEHEERSBEESTJES' van J.H. DE GUNST geraadpleegd. Dit is nummer 125 uit de serie Wetenschappelijke Mededelingen van de KNNV en uitgegeven in 1978. Voor het actuele totaal aantal soorten in Nederland heb ik Soortenregister, een initiatief van Naturalis en EIS, geraadpleegd.

Citroen-lieveheersbeestjes, paring

Harlekijnlieveheersbeestje

Lieveheersbeestjes in onze omgeving

In onze omgeving heb ik vanaf 2006 zesentwintig verschillende soorten Lieveheersbeestjes gezien en op foto vastgelegd, van sommige, o.a. het Zestienpuntig lieveheersbeestje, maar één keer en van andere soorten, zoals het Aziatisch- en Zevenstippelig lieveheersbeestje, mogelijk wel duizenden, maar deze heb ik niet allemaal vastgelegd.

Niervlek-lieveheersbeestje

Bizarre biotopen

PATRICIA WILLEMS (TEKST EN FOTO'S)

De natuur heeft soms aan een miniem plekje genoeg om tot bloei te komen.

Ook plekken die niet bepaald vanzelfsprekend lijken te zijn worden door de natuur benut.

Tijdens een bezoekje aan "Kasteel De Keверberg" in Kessel troffen we deze oude waterput aan, in een nu overdekte ruimte die vroeger de binnenplaats was.

De put met Tongvaren

Informatiebord bij de put

Tijdens een grote verbouwing die tot 2015 duurde constateerden natuurliefhebbers dat de beschermde Tongvaren in de oude waterput groeide.

Hoewel het hele gebouw grondig op de schop ging besloot men de varen daar lekker met rust te laten en een constructie te bouwen waarin hij kon blijven gedijen. Inmiddels is de Tongvaren ook vergezeld door flink wat Muurleeuwenbekjes. In de glazen plaat die op de put ligt is een deel van het spiegelbeeld te zien van het glazen dak hoog daarboven, met een half-open patroon van kleine zonnepanelen die tevens als zonwering dienen.

De Keверberg heet niet voor niets het modernste kasteel van Nederland ! Maar deze bijzondere biotoop was absoluut een foto waard.

Heb jij ook leven gesignaleerd op een onverwachte, bijzondere plaats?

Stuur dan je foto's van die bizarre biotoop met wat uitleg

Fotowedstrijd IVN

WIM STEENBAKKERS

Elke maand ontvangen we een mooi aantal inzendingen voor onze jubileum-fotowedstrijd. Alleen de jeugd laat het een beetje afweten, terwijl die categorie juist bij onze vorige wedstrijd in de coronaperiode sterk was vertegenwoordigd.

Maar goed, de jury heeft ruim voldoende aanbod en kwaliteit om te beoordelen en kwam tot het volgende resultaat.

In mei waren de winnaars:

Roy Verhees, foto Pyramaschildwants
Mieke Classens, foto Bont dikkopje op Echte koekoeksbloem
Erik Ganzeboom uit Deurne, foto Bijeneter

In juni kwamen de mooiste foto's van:

Yolanda van Bussel uit Deurne, foto insect in de greep van Zonnedaauw
Yvonne Eijsbouts uit Asten, Zwaan met jongen
Monique van Neerven uit Asten, foto Bij met Klaproos

En in juli van:

Dorie Verberne, Helenaveen, foto Daliadruppel
Yolanda van Bussel, Deurne, foto Vlieg op bloem
Mieke Classens, Asten, foto Ooievaars.

De winnende foto's treft u elders in deze Schreever aan. Samen met de winnende foto's van de overige maanden dingen zij mee bij de verkiezing tot beste foto van de gehele wedstrijd.

De bekendmaking daarvan vindt plaats tijdens de vrijdagavond-lezing van Multimedia op 17 november in De Stulp. Daarbij zal ook een selectie uit de ingezonden foto's getoond worden.

Jo van Zanten treedt af als voorzitter van de Vogelwerkgroep de Peel

WIM STEENBAKKERS

Ruim 21 jaar heeft Jo met veel passie de rol als voorzitter/coördinator van de IVN Vogelwerkgroep de Peel vervuld. Het zal even wennen zijn, immers Jo en de Vogelwerkgroep waren méér dan een twee-eenheid. De werkgroep groeide uit tot een groep met veel activiteiten waar kennis van vogels, waarnemen en tellen en bescherming centraal staan.

Jo staat bekend om zijn brede kennis van en passie voor

Jo en Gerard, foto Wim Steenbakkers

de natuur. Roofvogels en uilen hebben daarbij wel zijn bijzondere belangstelling. Zo inventariseert hij nauwkeurig de horsten van onze roofvogels en volgt de ontwikkeling ervan, wat vervolgens ook weer leidt tot het nemen van maatregelen om de habitat te beschermen of te verbeteren.

Toen hij bij zijn aantreden bemerkte dat er naar zijn mening te weinig aan uilenbescherming werd gedaan versterkte hij het groepje belangstellenden, met als resultaat dat zij in ons gebied thans plusminus 150 uilenkasten beheren!

Jo is ook de man die het gebruik van de computer en de GPS op brede schaal toepast. Gegevens, registraties, rapportages; alles weet hij georganiseerd vast te leggen en te gebruiken in discussies om betere omstandigheden voor de natuur te realiseren.

Het neerleggen van zijn rol als voorzitter kondigde hij al eerder aan. Maar daarmee kwam ook meteen het probleem van de opvolging aan de orde. Wie wil en is in staat het voorzitterschap zoals Jo het vervulde over te nemen? Immers, behalve als voorzitter was (en is) Jo ook op zeer veel terreinen binnen en buiten de werkgroep actief en dat wordt van de nieuwe voorzitter niet verwacht.

Hoewel zijn opvolging nog niet geheel duidelijk was heeft hij - ook gezien zijn leeftijd - zijn functie als voorzitter neergelegd. Wel blijft hij binnen de werkgroep en IVN nog actief, zij het dat ook hier sprake zal zijn van afbouw.

Het afscheid als voorzitter vond plaats in kleinere kring met een bijeenkomst waarbij vooral vrijwilligers van zijn geliefde uilenwerkgroep aanwezig waren.

Met het overdragen van het "voorzittersshirt" van de uilengroep aan Gerard Joosten en het overhandigen van enkele presentjes werd het "afscheid" van Jo, maar vooral de dank voor zijn vele werk onderstreept.

Edelhert (*Cervus elapus* Linnaeus, 1758) Weerterbos, foto Ad Brouwers.

Herfst

AD BROUWERS

De zomer loopt alweer ten einde, fris groen is er niet veel meer te bespeuren. Tijdens een wandeling vallen me zomereiken op door een witte waas op de bladeren. Het lijkt wel een beetje op een slordige verfbeurt met kalkwitsel van vroeger. Het is de eikenmeeldauw, een zakjeszwam die veel voorkomt en juist gedijt in droger weer na een regenperiode. Daarom valt deze schimmel vooral op in de late zomer. De boom gaat er niet van dood, maar ondervindt wel een nadelig effect, ze kunnen tot 30% minder goed assimileren (suikers aanmaken).

Wollige bundelzwam (*Hemipholiota populnea* (Pers.) Bon)
Foto Ad Brouwers

Eikenmeeldauw (*Erysiphe alphatoides* (Griffon & Maubl.) U. Braun & S. Takam.)
Foto Ad Brouwers

De herfst is daarentegen een jaargetijde met veel vocht in de lucht en korte dagen, bij uitstek geschikt voor vruchtvorming van onze schimmels. Spreekwoordelijk schieten bij deze weersomstandigheden paddenstoelen massaal uit de grond. Bovendien is de herfst een kleurrijk seizoen. De herfststooi van bomen, struiken en kruiden is prachtig en tegelijkertijd van korte duur en derhalve ziet het er in mijn beleving ook nog extra kwetsbaar uit.

Bovendien besef ik, wandelend in de geurende natuur van vergankelijkheid, dat Vadertje Tijd onverbiddelijk is. Toch geeft het mij geen ongemakkelijk gevoel, maar eerder een extra gewaarwording dat ik er deelgenoot van ben in een

veel groter geheel. De nevel in de ochtend of laagstaande zon betovert de wereld in geheimzinnige sfeer. Dat is genieten van al dat moois, zoals van deze gele ringboleet. Paddenstoelen in overvloed, tot plotseling de eerste nachtvorst in valt. Dan besef je weer hoe kwetsbaar het leven wel niet is.

Edelhert (*Cervus elaphus* Linnaeus, 1758) Weerterbos
Foto Ad Brouwers

Gele ringboleet (*Suillus grevillei* (Klotzsch) Imazeki)
Foto Ad Brouwers

Herbertusbossen
Foto Ad Brouwers

Herfst

J. van Bussel (Vlieg op bloem)

D. Verberne (Dalia druppel)

M. Classens (Bonte dikkopje op echte koekoeksbloem)

Y. Eijsbouts (Zwaan met jong)

Y. van Bussel (insect in de greep van Zonnedaauw)

R. Verhees (Pyamawants)

E. Ganzeboom (Bijeneter)

M. van Neerven (Bij met klaproos)

De Appelglasvlinder

TEKST EN FOTO'S: FRANS MARTENS

We schrijven zondag 9 juli 2023.

Het is broeierig warm en het zal vandaag een van de warmste dagen van het jaar worden. Ik ben vroeg in de tuin en het valt me op dat de eerste hommels en vlinders al vliegen. De temperatuur loopt snel op en binnen de kortste keren vliegt en zoemt er van alles. Ik laat het onderhoud voor wat het is en haal mijn camera om het een en ander vast te leggen. Het is de laatste jaren een hobby geworden om niet alleen vogels maar ook zo veel mogelijk ander kruipend en vliegend spul in de tuin op naam te brengen en vast te leggen op de gevoelige plaat. Regelmatig komt er weer een nieuwe soort bij. Dit komt natuurlijk ook door de macro-opnames die een miezerig klein insectje tot een prachtig groot beest om kunnen toveren op het computerscherm.

Misschien triest om te zeggen, maar ik heb het hele voorjaar nog niet zoveel vlinders rond zien fladderen dan nu. Ik zie een Dagpauwoog, Atalanta, Klein koolwitje, Citroenvlinder, Boomblauwtje, Eikenpage en als kers op de taart een Koninginnepage voorbij fladderen. (Mogelijk heeft de venkel in de tuin toch gewerkt.) Deze koningin onder de vlinders krijg ik echter niet goed op de foto. Hij of zij is me iedere keer te vlug af. Het wordt me echter te warm en zonder goede foto vlucht ik naar binnen waar het een heel stuk koeler is.

Eikenpage (*Favonius quercus*) - foto Frans Martens

Later in de middag worden buien verwacht en verdwijnt de zon achter de wolken. Dit is weer een mooi moment om de ontdekkingsstocht voort te zetten. Maar naarmate het donkerder wordt laten vele kleine insecten zich al snel niet meer zien. Enkele dag-actieve nachtvlinders zijn nog wel actief zoals het Muntvlindertje en vele Gamma-uiltjes, de ADHD'ers onder de vlinders.

Juist als ik weer naar binnen wil gaan valt mijn oog op iets bijzonders in het Gipskruid. Dit herken ik niet. Het lijkt wel een Glasvleugelvinder. Toch nog snel even proberen vast te leggen. Dit soort vlinders komt niet op licht af en dus niet op het laken tijdens het nacht-vlinderen.

Gamma-uil, een dagactieve nachtvlinder. Foto Jan Kersten.

In de hoop enkele goede plaatjes geschoten te hebben vlucht ik naar binnen. Dit keer voor de regendruppels die in een keer massaal op mijn hoofd kletteren.

Op de computer zie ik een paar bruikbare foto's om te determineren. Het blijkt een Appelglasvlinder te zijn (*Synanthedon myopaeformis*). Het is een nachtvlinder uit de groep van de Wespvlinders die dagactief is. Een Rode Lijstsoort die wel in appelboomgaarden voor komt. Ik kan nu niet zeggen dat ik een appelboomgaard heb, maar waarschijnlijk hebben onze 2 appelboompjes toch hieraan bijgedragen. Via Waarneming.nl krijg ik nog een bericht terug dat het een mannetje is. Voor vandaag de tweede kers op de taart.

Appelglasvleugelvinder, foto Frans Martens.

Kennismaking met 'Mossen in onze woonomgeving' (deel 11)

JAN KERSTEN EN RIEK VAN DEN BOSCH

Kennismaking met: Gewoon klauwtjesmos (*Hypnum cupressiforme*)

Gesnaveld klauwtjesmos is een slaapmos dat tot 100 mm lang kan zijn, maar meestal zien we het veel kleiner. Het is zeer variabel in grootte, maar ook in aanzien. Ook is het mogelijk wel het meest zichtbare mos omdat het veel op daken en op de stam en takken van levende bomen groeit, maar ook op dood hout, op de bodem en op steenachtige materialen is het vaak te vinden. Gesnaveld klauwtjesmos weet het hoge stikstofgehalte in de lucht optimaal te

Stengeltop, foto Jan Kersten

Gesnaveld klauwtjesmos, foto Jan Kersten

benutten.

De planten zijn soms regelmatig, maar vaak ook onregelmatig vertakt. De zijtakken kunnen haaks afstaan of meer de groeirichting van de stengel volgen. De blaadjes hebben 2 korte nerfjes en zijn breed eirond en lopen uit in een lange smalle toppen die allen naar beneden gebogen zijn en zo een soort klauwtjes vormen. Dit is aan de top van stengels en takken, vanaf de zijkant, goed te zien. Gewoon klauwtjesmos heeft vaak sporenkapsels en als de kegelvormige dekseltjes nog aanwezig zijn zien we hierop de lange snavel waaraan dit mos mede zijn naam te danken heeft.

Sporenkapsels, foto Jan Kersten

De Bleeken deel 3.1

JAN KERSTEN TEKST EN FOTO'S

Voorwoord

In de eerdere artikelen over de Bleeken heb ik aandacht besteed aan de ligging en historie van de Dennendijkse Bossen en aan de Hermans Bleek.

In dit en een aantal hierop volgende artikelen wil ik aandacht besteden aan de Goorkens Bleek.

De Goorkens Bleek

De Goorkens Bleek is sinds de ontginning van de voormalige Grootte Heide Van Asten in gebruik geweest als landbouwgrond en als zodanig is de grond zwaar verrijkt door bemesting. De van oorsprong moerassige laagte is door het graven van een diepe sloot, de 'Kleine Heitakse Loop', drooggevalen en kon daardoor worden ontgonnen. In 2015 is een deel van deze Bleek teruggegeven aan de natuur als gevolg van een overeenkomst met de Oostappengroep.

Kleine Heitakse Loop

Natuurontwikkeling op de Goorkens Bleek

De volgende passage is ontleend aan de 'Memo voortgang inrichting Bleeken december 2014' aan de commissie ruimte van de gemeente Asten.

In 1997 heeft de Oostappengroep het recreatiepark Prinsenmeer uitgebreid in het omringende bos. Ter compensatie daarvan moest 8,180 ha. bos elders herplant worden. Omdat dit Oostappengroep niet lukte heeft de gemeente in 2002 deze verplichting, tegen betaling, overgenomen. Een gedeelte van deze verplichting is uitgevoerd langs de Dennendijk. Daarna moest de gemeente nog 4,044 ha. compensatie realiseren. Naar een goede invulling van de resterende compensatieplicht is lang gezocht. In goed overleg met de provincie is uiteindelijk gekozen voor het inrichten van een deel van de Goorkens Bleek in de Dennendijkse Bossen. Het in te richten perceel is 4,874 ha. groot, waardoor de gemeente aan haar aangegane verplichting kon voldoen.

De inrichtingswerkzaamheden zijn in het eerste kwartaal van 2015 uitgevoerd.

Het inrichtingsplan

Volgens een eerste plan zou op een deel van het perceel de

bouwvoor worden afgegraven, een deel zou worden ingericht als bosrand en struweel en op het overige deel was andere natuur in de vorm van faunarijk grasland, vochtig hooiland, poel en bosbeek gepland. Het perceel zou voor wandelaars toegankelijk worden gemaakt middels een laarzenpad.

Van dit plan zijn nu in 2020 de bosbeek, de poel en het laarzenpad nog niet gerealiseerd, het overige deel van het plan is wel uitgevoerd. De bosrand en het struweel ontwikkelen zich op afgegraven grond goed, maar op het niet afgegraven deel is de meeste aanplant dood of sterk kwijnende. Op het fauna- en kruidenrijk grasland is Pitrus zeer dominant, het vochtig hooiland staat veel tijd onder water en bevat plaatselijk rijke vegetatie. De poel was in eerste instantie in het lagere deel dicht bij de beek gepland. Wat als vochtig hooiland staat aangegeven staat meestal onder water en fungeert zo als poel.

Goorkens Bleek, plantekening

Het plan in praktijk gebracht

Op een groot deel van het natuurontwikkelingsterrein op de Goorkens Bleek is, om meer variatie in biotopen te creëren, de bouwvoor afgegraven. Een strook grond langs de zuidzijde is opgeplant om zich te ontwikkelen tot bosrand en struweel. Twee plekken in deze aanplant zijn dieper uitgegraven waarvan de meest noordelijke vaak vol water staat en daardoor als ondiepe poel fungeert. Op het grootste deel van het terrein is fauna- en kruidenrijk grasland gepland en het laagste deel hiervan mag zich volgens plan ontwikkelen tot vochtig hooiland.

Bosrand en struweel

Op het hogere deel van het terrein zijn bomen en struiken, deels op afgegraven en deels op niet afgegraven bodem aangeplant met als doel een bosrand en struweel te vormen. Hierbij valt op dat op de afgegraven grond de aanplant beter is aangeslagen dan op de niet afgegraven grond.

De variatie aangeplante bomen en struiken, twintig getelde soorten waarvan er enkele mogelijk spontaan gekomen zijn, is zodanig groot dat ik me wel afvraag of hier misschien een hovenier het plantplan heeft opgesteld. In een stadspark zou dit 'arboretum' niet misstaan, maar voor op een natuurontwikkelingsterrein in deze omgeving lijkt Spaanse aak toch wel een heel vreemde keuze. In vroegere tijden heette dat

Spaanse aak

flora-vervalsing, maar misschien geldt dat tegenwoordig niet meer. Biodiversiteit is een goede zaak, maar moet zich, mijns inziens, door de natuur spontaan kunnen ontwikkelen en niet bepaald worden door menselijke modegrillen.

Op de west- en noordkant, op het hogere deel van de afgegraven grond, is veel spontane opslag van Ruwe berk, een mijns inziens prima ontwikkeling omdat deze soort hier van nature thuishoort. Dit werd mij ruim veertig jaar geleden al duidelijk gemaakt tijdens een opleiding tot IVN-natuurguides en dit lijkt mij nooit veranderd te zijn.

Geel hawmos

Lagere delen in de bosrand en struweel

In de bosrand en struweel zijn twee plekken dieper uitgegraven, waarvan de meest noordelijke vaak vol water staat wat gunstig is voor waterorganismen. Vissen kunnen in deze laagte niet standhouden omdat deze ook wel droogvalt.

Op de drooggevallen bodem stonden enkele planten Kleine zonnedauw en over grote oppervlakte verspreid stond Gedeeld watervorkje en Geel hawmos. In beide laagtes zijn veel Schietwilgen spontaan opgekomen.

Wordt vervolgd!

Strabrechtse Heide zucht onder groeiend aantal recreanten

WIM STEENBAKKERS

Met bovenstaande titel weidde 't Contact in haar editie van 27 juli een groot artikel aan de bouw van recreatie bungalows nabij dit Natura 2000 gebied. Aanleiding was een in opdracht van de gemeente opgesteld concept rapport waarin wordt geconcludeerd dat de druk vanuit de recreatie op deze natuur veel te groot is.

Het gebied Heihorsten is in 2005 aangeduid als recreatieve zone met o.a. de mogelijkheid van het realiseren van (toen nog een beperkt aantal) recreatie bungalows. Als IVN zijn we destijds betrokken geweest bij de voorbereidingen door het uitvoeren van inventarisaties, geven van adviezen en participatie in overleg. We zagen kansen voor verbetering van de natuurwaarde van het gehele gebied. Zo waren er plannen voor een arboretum, een vlindertuin, een natuurlijke speeltuin en vooral ook natuureducatie rond een natuurpoort.

Van de groene ideeën is nog niet veel terecht gekomen, van de commerciële plannen zien we het resultaat. De redactie van 't Contact heeft mij als voorzitter van IVN om een reactie op het rapport gevraagd. Ik maak namens IVN deel uit van de klankbordgroep Buitengebied van de gemeente waarin het concept is besproken. Mijn reactie op het rapport in die werkgroep heb ik gedeeld met 't Contact en is daar in hoofdlijnen goed weergegeven. Someren was al vóór Heihorsten met de recreatie-ontwikkeling rond het Keelven gestart, met als belangrijk argument de recreatie druk op de Strabrechtse Heide / Beuven te beperken. Vervolgens is het plan Heihorsten tot stand gekomen met een onderbouwing dat deze ontwikkeling geen significant negatieve effecten op de natuur zou hebben.

Sindsdien is Heihorsten ingevuld tot wat het nu geworden is. Hierbij moeten we ook beseffen dat we 20 jaar geleden ook anders keken naar recreatie en natuur.

Met de ogen van nu kunnen we als IVN concluderen dat hier de recreatie-ontwikkelingen een zware druk leggen op kwetsbare natuur. Je kunt die ontwikkelingen wel verleggen naar andere gebieden in de gemeente die nu nog minder belast worden, maar dan ontstaat daar eenzelfde effect. Je houdt zo geen natuur meer over, hoogstens een (recreatie)park.

De recreatie-ontwikkelingen hebben een nauwe relatie met de doelstellingen van de gemeente. Die zijn op het gebied van recreatie nog recent vastgesteld en ambitieus. Om die doelen te realiseren dienen de recreatie-activiteiten nog verder toe te nemen. Hetgeen ongetwijfeld zal leiden tot nog meer druk op onze natuur. Someren profileert zich als groene gemeente met de slogan "Someren natuurlijk".

Daarbij past volgens IVN dat Someren ook kiest voor de natuur !

Filmavond Multimedia-werkgroep

AD BROUWERS

Vrijdagavond 20 oktober om 20.00 uur verzorgt De Multimediawerkgroep een filmavond in De Stulp. De toegang is gratis. Voor de pauze: "Water en Vogels", gemaakt door Cor Speek

Ijsvogel, foto: Cor Speek

In Nederland zijn er volop waterrijke natuurgebieden. De Mosbulten: hier zien we het belang van water in dit gebied. Bijna alle watergebieden in Nederland hebben te lijden van de lage waterstanden. Zo ook de Schoorkuilen, de Kwegt en de Banen, het Beuven en tal van vennen op de Strabrechtse Heide, maar ook de drassige weiden die in deze gebieden liggen. Zodra er weer volop water in vennen en op de drassige weiden staat kunnen de daarin levende vogels weer volop genieten van de daarin levende vissen, insecten en amfibieën. Verspreid door heel Nederland liggen visvijvers met dichte rietkragen waartussen volop vogels leven. Deze film laat opnames zien van bijna alle in Nederland voorkomende vogels, waarvoor water weer van groot belang is om te overleven. Maar ook hun gedrag heb ik volop kunnen filmen.

Grote zilverreiger, foto: Cor Speek

De film "Water en Vogels" is voorzien van live geluid en met ingesproken tekst.

Filmduur 45 minuten.

Cor Speek is een enthousiast natuurfilmer en natuurkenner. Hij houdt zich al jaren bezig met het maken en vertonen van prachtige natuurfilms, zoals "De vlucht van de kraanvogels" en "De Grote Peel". Speek is sinds zijn jeugd gefascineerd door de natuur en dat is te zien aan de diversiteit van zijn filmmateriaal.

Na de pauze: "Lesbos, het vogeleiland van Griekenland", gemaakt door Harrie van Stipdonk. Van 27 april t/m 18 mei 2022 heb ik, Harrie van Stipdonk met nog twee ander vogelaars, 12 natuurgebieden op Lesbos bezocht. Van de 124 soorten vogels die we gezien hebben heb ik er een groot aantal kunnen opnemen. De bruinkeelortolaan, bijeneters, griel, braamsluiper, cirlgors, wielewaal, maskerklauwier, ortolaan, vorkstaartplevier, zwartkopgors, en de sporenkievit. Verder heb ik veel bloemen, libellen en vlinders kunnen filmen.

Afscheid van de Speurneuzen

GONNIE PEIJS

5 juli 2023 was het afscheid van Liesbeth van De Speurneuzen.

Helaas waren er maar een paar leden. Maar daardoor niet minder gezellig!

Plan was om kriebelbeestjes te bekijken.

We hadden lekker weer. Gelukkig, want er was slecht weer voorspeld.

Liesbeth had diverse soorten fruit meegenomen. De kinderen mochten met haar samen om beurten popcorn klaarmaken. Tijdens de traktatie en wat te drinken, kreeg ze een kaart en een boekje.

Daarna nog verder gewerkt aan het "hotel" buiten.

Eerst nog een door Liesbeth voorgelezen verhaal.

Tijd was omgevlogen.

Fijne vakantie allemaal!

En Liesbeth, dank je wel voor alles!

Liesbeth, foto: Gonnie Peijs

Opening eerste Wormenhotel

MARIANNE VAN EIJK - LEENEN

Op donderdag 1 juni j.l. is het eerste wormenhotel in Someren officieel geopend door wethouder van Doorn en de kinderen uit groep 8 van de Mariaschool in Someren. Afgelopen najaar heeft de Kinderraad van Prodas zich gebogen over het vraagstuk: 'Hoe kunnen we verspilling van voedsel verminderen?'.

Deze vraag kwam voort uit onze eigen duurzaamheidsambitie, waarbij we reststromen willen gaan opwaarderen.

De kinderen maakten kennis met compostering en leerden dat wormen niet enkel glibberig zijn, maar vooral heel nuttig! Ze breken ons organisch afval af en stellen het vervolgens beschikbaar voor planten, gewassen en bomen die er op hun beurt weer van kunnen groeien. Dit bracht hen op het idee om een heus 'wormenhotel' op de scholen in Someren te plaatsen waarin eigen GFT-afval kan worden omgezet in compost met behulp van wormen. Aangewezen 'wormenhotel-burgemeesters' vanuit de kinderen zelf overzien en beheren dit proces. Hierbij krijgen ze jaarlijks begeleiding en gastlessen vanuit het IVN Asten-Someren.

De hotels zijn geleverd door Rowin Snijder (@compostier), een ware wormen-goeroe in ons land. Samen, met behulp van Wim Peters Kwekerijen, de Rabobank en Rowin Snijder, is het gelukt om lokaal impact te maken en kinderen te enthousiasmeren voor het groen om ons heen. Het eerste hotel staat, de volgende vier volgen snel.

Het wormenhotel, foto Marianne van Eijk - Leenen

Ecologische verbindingzones

JAN KERSTEN

Door Waterschap Aa en Maas worden, verspreid in het bovenstroomse deel van de Astense Aa, Oude Aa en Soeloop, in totaal 1,7 km ecologische verbindingzones en 1 km natuurvriendelijke oever aangelegd. Dit gebied omvat grofweg het traject tussen het begin van de Astense Aa bij het Kanaal van Deurne bij Neerkant en de samenkomst met de Soeloop bij Liessel.

In het natuurgebied Astense Aa worden, in samenwerking met Brabants Landschap, o.a. poelen aangelegd ten behoeve van de herintroductie van de Boomkikker en Kamsalamander.

Dit gebied staat in de omgeving beter bekend als 'De Berken'.

De Soeloop wordt, over een afstand van 1 km, ingericht als ecologische verbindingzones om hierdoor de Deurnese Peel en de Astense Aa beter met elkaar te verbinden.

Ook worden hier herstelmaatregelen uit gevoerd om de ecologische waarden van de beek te verbeteren.

Op verschillende plaatsen langs de Oude Aa worden, over een lengte van totaal 1 km, ecologische verbindingzones aangelegd dit veelal samen met natuurvriendelijke oevers. Bij 6 stuwen komen vispassages zodat vis weer stroomopwaarts kan migreren.

Voor meer info inclusief een plattegrondje:
www.aenmaas.nl/evzdeurne

Astense Aa, de plaats van de geplande poelen, foto Jan Kersten

"Lang leve planeet Aarde" afgesloten

WIM STEENBAKKERS

Gedurende het voorbije schooljaar zijn 3000 leerlingen van de basisscholen in Asten en Someren in de weer geweest met het duurzaamheid project "Lang leve planeet aarde".

Onderdeel van het project was de wedstrijd "het beste duurzaamheidsidee". De kinderen konden innovatieve ideeën indienen hoe de mensen in de meest algemene zin duurzamer kunnen omgaan met onze planeet. Elke zes weken werden er clusters ideeën ingeleverd, die steeds weer drie "groepswinnaars" opleverden. Daaruit is door de burgemeesters Dilia Blok van Someren, Anke van Extel van Asten en dijkgraaf Mario Jacobs van waterschap Aa en Maas in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de Stichting Culturele Vorming Someren-Asten (CuvoSA), het IVN Asten-Someren en het Museum Klok & Peel het winnende idee bekend gemaakt.

Algeheel winnaar werd Izzat Khalil. Hij raakte geïnspireerd door de zwangerschap van zijn juf en maakte van een afgedankt T-shirt een draagzak voor baby's, die tevens als boodschappentas dienst kan doen. Izzat kreeg lof vanwege de multifunctionaliteit van zijn idee. Maar de jury vond het vooral een geweldig idee, omdat bewust omgaan met textiel een zeer grote impact heeft op het milieu. Om één T-shirt te produceren is 2.700 liter water nodig. Dat komt overeen met de hoeveelheid water die één persoon in 2,5 jaar drinkt of met 350 keer de WC doortrekken. Als je kleding een tweede leven geeft, ga je

duo om te beginnen de verspilling van water tegen. En het hergebruik van kleding zorgt er bovendien voor dat er minder textiel geproduceerd hoeft te worden.

De burgemeesters van Someren en Asten en dijkgraaf Jacobs onderstreepten het belang van het project en zetten prijswinnaar Izzat uitgebreid in het zonnetje.

Izzat is de prijswinnaar van "Lang leve planeet Aarde", foto Wim Steenbakkers

Liesbeth Verstappen, coördinator van de IVN scholenwerkgroep, schetste het succes van het project Lang Leve Planeet Aarde, dat volgens haar een ongekende weerklank had gekregen bij de schooljeugd van Someren en Asten. De mix van actief en praktisch op school en in de directe omgeving, in de bibliotheek en in het museum bezig zijn met duurzaamheid sprak de kinderen erg aan. De cultuurvoorstellingen en de ideeën-wedstrijd droegen hier zeker aan bij.

Aan het welslagen van dit project hebben ongeveer 45 vrijwilligers van IVN en het museum meegewerkt. Zij hadden hun rol in de voorbereiding maar vooral bij de

NATUURLIJK
DUURZAAM

Waterschap
Aa en Maas

Gemeente
Asten

Rabobank

Fonds
NME

ZABAWAS

INSTALLATIETECHNIEK
VAN EERSEL B.V.

De sponsors van Lang leven planeet aarde

uitvoering van de activiteiten op de scholen en in het museum. Ook mochten wij vooral veel medewerking ontvangen vanuit de beide gemeentes en Waterschap Aa en Maas. Het succes is zeker ook te danken aan hun inzet en steun waarvoor ze onze hartelijke dank verdienen!

Een omvangrijk project als “Lang leven planeet aarde” was ook een project met een aanzienlijk kostenplaatje. Om tot een sluitende begroting te komen hebben wij voor financiële steun een beroep kunnen doen op een aantal partijen. Ook zij verdienen voor hun steun onze dank!

Uitstapje schoolgidsen

TONNIE VAN DUIJNHOVEN EN LENNY RAYMAKERS

Op vrijdag 16 juni j.l. hadden de schoolgidsen weer hun jaarlijkse uitstapje. Deze keer hadden Tonnie van Duijnhoven en Lenny Raymakers het op zich genomen om het te organiseren. Gelukkig hadden we een hele goede opkomst. We zijn naar Aarle-Rixtel afgereisd om aldaar IVN-Laarbeek te bezoeken. Daar kregen we een rondleiding van Gerrit Post door hun prachtige grote tuin/natuurgebied.

De IVN-tuin in Aarle-Rixtel is een erg groot gebied met

Foto: Lenny Raymakers

een enorme vlindertuin, een gedenkbos, een Tiny Forest met een buitenleslokaal en diverse watertjes waar plek werd gecreëerd voor diverse soorten flora en fauna. Naast hun, onlangs gerenoveerde, verenigingsgebouw ligt een grote vijver waar hun jaarlijkse kikkerconcert wordt gehouden.

Na de rondleiding hebben we nog genoten van heerlijke soepen, salades, brood, smeerseltjes en de nodige drankjes op één van de prachtige terrassen daar. Het was een hele fijne avond en een prachtige afsluiting van een bijzonder schoolgidsenjaar.

Schoolgidsen, bedankt voor jullie inzet dit jaar en de fijne gezellige avond !

't Schreeverke

In deze rubriek kunnen reacties van lezers geplaatst worden op artikelen uit eerdere edities van De Schreever. of bijvoorbeeld bijzondere waarnemingen, gedaan door lezers, met een korte toelichting. Een foto daarbij is welkom !

Misser

In de zomereditie van De Schreever miste Ad Brouwers de door hem meegestuurde foto bij zijn artikel 'Bijen in de tuin'.

Door de beperkte ruimte kunnen wij niet alle ingestuurde foto's plaatsen, maar aangezien wij dit geval zien als een misser van de redactie (bij het artikel was de foto van grote meerwaarde) plaatsen wij bij deze alsnog de *Onze excuses aan Ad voor deze misser.*

Andoornbij (*Anthophora furcata* (Panzer, 1798))

Foto: Ad Brouwers

Ledenadministratie

RINIE MARTENS

Nieuwe leden:

Monica Mojka   Wassenberg (Duitsland)

Nieuwe jeugdleden:

~ ~

Welkom bij het IVN !

Overleden:

Tijn v.d. Hurk   Weert op 03-07-2023

Opzegging jeugdleden:

Sven Vinken   Someren

Tijl Hoeks   Asten

Claire Storm   Asten

Opzegging leden:

J. Maes   Someren

Mevr. L. Verdonk   Asten

NATUURMANIFESTATIE rond De Stulp op 8 oktober

WIM STEENBAKKERS

Vanwege het 60-jarig bestaan organiseert onze vereniging op **zondagmiddag 8 oktober van 13.00 tot 17.00 uur** een grote natuurmanifestatie.

In en rond De Stulp is een markt ingericht waar onze werkgroepen en verenigingen en organisaties die in onze gemeenten actief zijn met natuur en duurzaamheid zich presenteren.

Zo zijn o.a. beide gemeenten, Waterschap Aa en Maas, de Agrarische natuurvereniging, Brabants Landschap en imkers vertegenwoordigd. Ook is de Sterrenwacht te bezoeken.

En uiteraard is er een gezellig terras waar de groep Sakkerdju voor de muzikale noot zorgt.

Maar vooral is het een beleef-en-doe-manifestatie voor jong en oud en het hele gezin.

Uiteraard is er de nodige informatie. Maar vooral kunnen de bezoekers op een actieve manier aan de slag. Zo is er een route uitgezet waarlangs men aan activiteiten kan deelnemen om de natuur te ontdekken.

Maar ook is de Sterrenwacht open en is er in De Stulp een tentoonstelling over de Eik ingericht. Er is een markt met natuurboeken, kinderen kunnen vogelhuisjes beschilderen en braakballen van uilen uitpluizen, enzovoort.

Kortom, alle reden om deze middag met het gezin een bezoek aan De Stulp te brengen!

Paddenstoelen benaming fotocollage

FOTO'S VAN JAN KERSTEN

Linkse kolom van boven naar beneden

- 1 Bekerzwam, niet nader gedetermineerd
- 2 Blauwgrijze schorsmycena
- 3 Beekmijtertje
- 4 Rupsendoder

Rechtse kolom van boven naar beneden

- 1 Paarse knoopzwam
- 2 Wimperzwammetje, niet nader gedetermineerd
- 3 Vliegenschwam
- 4 Vuurzwammetje!!

Wergroepen en contactpersonen

Beheercommissie en Tuinonderhoud	Jo Dortmans	0493-492966	jovanvelthoven@gmail.com
Cursuswerkgroep	Eric Moors		cursus@ivnastensomeren.nl
Jeugd IVN-coördinator	Annet Heesakkers	0492-331392	annet.heesakkers@outlook.com
Jeugd IVN Speurneuzen	Henriëtte Knoops	06-23596378	knakno@outlook.com
Jeugd IVN Bosbikkels	Annet Heesakkers	0492-331392	annet.heesakkers@outlook.com
Multimedagroep	Ad Brouwers	0493-840752	apgbrouwers48@gmail.com
Natuur en milieu	Gerrit Janssen		natuurenmilieu@ivnastensomeren.nl
Natuur en landschap	Gerard Claassen	06-22892965	gerardenmarieke@outlook.com
PR	Wim Steenbakkers	0492-331465	pr@ivnastensomeren.nl
Publieksactiviteiten	Peter Bax	06-12949508	publieksact@ivnastensomeren.nl
Schoolgidsen	Liesbeth Verstappen	06-12296311	liesbethdonkers@gmail.com
Seniorengroep	Jo van Zanten	0493-492.827	vwg-depeel@ivnastensomeren.nl
Veldbiologie	Mien Berkens	0493-693566	veldbio@ivnastensomeren.nl
Vogelwerkgroep	Frans Knapen	06-40169380	vwg-depeel@ivnastensomeren.nl
Wandelingen	Maria van Heugten	06-50278596	wandel@ivnastensomeren.nl

Paddenstoelen

Foto's: Jan Kersten

Activiteiten-kalender

ZA	9 september	Publieksactiviteit	Vogels ringen	De Stulp, van 8.00 tot 12.00 uur	
ZA	9 september	Publieksactiviteit	Berken trekken	Van 9.00 tot 12.00 uur, vanuit parkeer- plaats 't Jasper, Meervensedijk in Lierop.	
ZA	16 september	Publieksactiviteit	Berken trekken	Van 9.00 tot 12.00 uur, vanuit parkeer- plaats 't Jasper, Meervensedijk in Lierop.	
ZA	16 september	Dagexcursie Vogelwerkgroep	Oostvaarders- plassen: "Water- en moerasvogels"	Nadere informatie via de werkgroep.	
ZA	16 september	Fotograferen met de Multimediagroep	Fotografie in een natuurgebied	Nadere informatie via de werkgroep.	± Elke 2 maanden.
ZO	17 september	Publiekswandeling	Lange Bleek te Sterksel	Vertrek 14.00 uur vanaf parkeerplaats bocht Vlaamseweg.	Duur: ongeveer 2 uur.
VR	22 september	Thema-avond Vogelwerkgroep	"Watervogels"	De Stulp, aanvang 20.00 uur	
ZO	24 september	Halve-dagexcursie Vogelwerkgroep	Sarsven, Banen, Kwegt, Schoor- kuilen	Vertrek vanaf De Stulp 7.00 uur.	
DO	28 september	Open Avond	"De Waarde van Bomen"	De Stulp, aanvang 20.00 uur, tot ± 22.00 uur.	Lezing door Willy vd Vorst
WO	4 oktober	Jeugd-IVN: De Speurneuzen		Van 13.45 uur tot 16.30 uur In of vanuit De Stulp.	1e woensdag van de maand.
ZO	8 oktober	NATUUR-MANIFESTATIE IVN ASTEN-SOMEREN	60-jarig bestaan, + natuur en duurzaamheid	Van 13.00 uur tot 17.00 uur in en rond De Stulp.	Activiteiten voor alle leeftijden en over allerlei onderwerpen !
WO	11 oktober	Seniorenwandeling	De Bikkels in Vlierden: "Stuifzand, Jeneverbes"	Verzamelen bij De Stulp, vertrek samen 13.00 uur, tot ± 16.00 uur.	2e woensdag van de maand. ± 4 km.
ZA	14 oktober	Jeugd-IVN: De Bosbikkels		Van 9.30 uur tot 12.30 uur In of vanuit De Stulp.	2e zaterdag van de maand.
ZO	15 oktober	Publiekswandeling	Herbertusbossen: "Paddenstoelen"	Nadere informatie via de website en de lokale kranten.	
MA	16 oktober	Voor alle jeugd-leden	Pompoenen versieren	Van 19.0 uur tot 20.30 uur In De Stulp.	
DI	24 oktober	Seniorenwandeling	Rulse Laarzenpad, Heeze: "Kleinschalig beeklandschap"	Verzamelen bij De Stulp, vertrek samen 9.00 uur, tot ± 12.00 uur.	4e dinsdag van de maand. Laarzen of waterdicht schoeisel aanbevolen. ± 4,5 km.
DO	26 oktober	Open avond	"De invloed van droogte op het Waterleven"	De Stulp, aanvang 20.00 uur, tot ± 22.00 uur.	Lezing door Plonie de Baar

WO	1 november	Jeugd-IVN: De Speurneuzen		Van 13.45 uur tot 16.30 uur In of vanuit De Stulp.	1e woensdag van de maand.
VR tm. ZO	3 tm. 5 november	Meerdaagse excursie Vogelwerkgroep	Texel: "Water- en moerasvogels"	Nadere informatie via de werkgroep.	
WO	8 november	Seniorenwandeling	De Banen in Nederweert: "Ven-herstel en winter- (water-) vogels"	Verzamelen bij De Stulp, vertrek samen 13.00 uur, tot ± 16.00 uur.	2e woensdag van de maand. Laarzen of waterdicht schoeisel aanbevolen. ± 5 km.
ZA	11 november	Jeugd-IVN: De Bosbikkels		Van 9.30 uur tot 12.30 uur In of vanuit De Stulp.	2e zaterdag van de maand.
ZA	18 november	Fotograferen met de Multimediagroep	Fotografie in een natuurgebied	Nadere informatie via de werkgroep.	± Elke 2 maanden.
DO	23 november	Thema-avond Vogelwerkgroep	"Winter- en Tuin- vogels voeren"	De Stulp, aanvang 20.00 uur.	
DI	28 november	Seniorenwandeling	De Lange Beek, Sterksel: "Bos- en heidellandschap"	Verzamelen bij De Stulp, vertrek samen 9.00 uur, tot ± 12.00 uur.	4e dinsdag van de maand. ± 4 km.
DO	30 november	Open avond	"Het Strobalen Huis".	De Stulp, aanvang 20.00 uur, tot ± 22.00 uur.	Lezing door Peter en Marleen Simons
WO	6 december	Jeugd-IVN: De Speurneuzen		Van 13.45 uur tot 16.30 uur In of vanuit De Stulp.	1e woensdag van de maand.
ZA	9 december	Dagexcursie Vogelwerkgroep	Deltagebied: "Watervogels en wintergasten"	Nadere informatie via de werkgroep.	
ZA	9 december	Jeugd-IVN: De Bosbikkels		Van 9.30 uur tot 12.30 uur In of vanuit De Stulp.	2e zaterdag van de maand.
WO	13 december	Seniorenwandeling	Het gebergte in Lierop: "Voormalige zandverstuiving"	Verzamelen bij De Stulp, vertrek samen 13.00 uur, tot ± 16.00 uur.	2e woensdag van de maand. ± 4 km.
DI	26 december	Publiekswandeling	Denneijkse Bossen	Nadere informatie via de website en de lokale kranten.	

Helaas was het programma van de werkgroep Veldbiologie nog niet klaar toen deze Schreever gedrukt werd. Maar daarvoor kun je waarschijnlijk wel binnenkort de website raadplegen. Jeugdgroep "De Peelrangers" is samengegaan met een andere groep.

Bladeren

ARNOLD DE BOER, 25-10-2017

Slenterend door gevallen blad
blader ik door sterfgevallen
in vele duizendtallen
liggend op mijn pad.

De bladerenvrucht
geeft kale takken boven
de natuur die lijkt te doven
en Koning Winter wacht.

Maar wacht...
in de aarde onder
sluimert stil een wonder
de koude ongeacht.

De bomendracht
trekt langzaam in de aarde
van onschatbare waarde
voor nieuwe pracht.

Slenterend door gevallen blad
blader ik door stilleven
de dood die zij vergeven
voor deez' bladeren... schat !

Lindeblad, foto Jan Kersten.